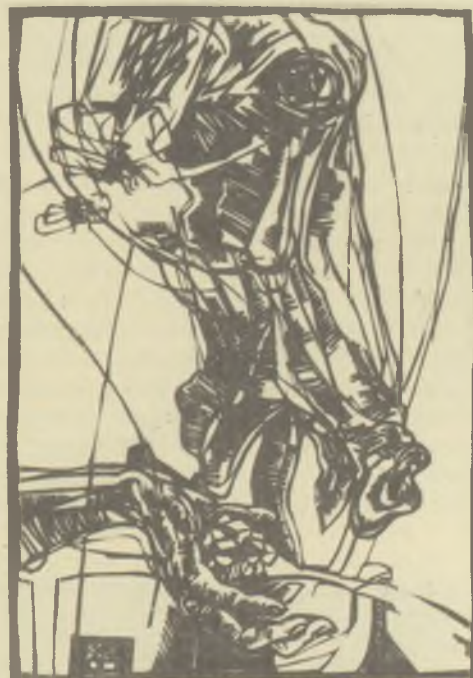

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület;
Felelős kiadó dr. Vida Klára ügyvezető titkár, szerkeszti: dr. Arató Antal

König Róbert kiállítása a Vigadó Galériában

König Róbertnek az elmúlt év novemberében rendezett gyűjteményes kiállítása megnyitóján rendhagyó élményben részesültek a jelenlevők. A kiállító művészt a barátai mutatták be a galéria termeit zsúfolásig megtöltő érdeklődőknek. Nem a bemutatott művekről beszéltek elsősorban, hanem székesfehérvári iskolai élményeket elevenítettek fel (*Bakonyi István* irodalomtörténész), szóltak az Olaszországban együtt töltött tanulmányút érdekes epizódjairól (*Barta Gábor* történész, *Szabó Tibor* filozófus), avagy arról, hogy mit jelenthetnek a bemutatott képek egy angol hölgy (*Madaleine Say* nyelvtanár) számára, s hogy milyen módon lett König Róbert állandó látogatója a szenttamási ménesnek, s az ott szervezett nyári képzőművészeti táboroknak (*Babochay György* ménesgazda), vagy éppen arról, hogy hogyan kell lovat idomítani, milyen volt a leghíresebb magyar versenyló, az Imperiál (*Aperianov Zakariás*, *Maczkó János* galoppidomárok). De hallhattunk egy szigorúan megszerkesztett, megírt példamesét is (*Szónyi Istvántól*, a Képzőművészeti Főiskola főtítkárától), s végül *Feledy Balázstól*, a Művészeti Alap szakosztály-igazgatójától néhány összefog-

laló, értékelő megjegyzést König Róbert grafikai munkásságának jellegzetességeiről, változásairól. Ezekre utalva *Hanvas Bélát* idézte: „Nem akkor érsz célhoz, ha mindent kimerítettél, hanem ha azt találsz meg, ami kimeríthetetlen.” A jóízű, meghitt társalgássá, beszélgetéssé alakuló bemutatást-bemutakozást *Lelkes Mária*, König Róbert munkásságának legközelebbi ismerője, a kiállítás rendezője (s azoknak, akik esetleg nem tudnák, áruljuk el: a művész felesége) vezette. Az ő érdeme, hogy a beszélgetés során – ha közvetve is – valójában a kiállított művekről esett szó. A megnyitón elhangzó rövid pályakép, műelemzések helyett a hallgatók újszerű és gazdag ismeretanyagot, érzelmi feltöltődést és késztetést kaptak ahhoz, hogy a képek felé fordulva tetszés szerint kamatoztassák a hallottakat, akár az olaszországi vagy angliai élmények alapján készült grafikákat vagy a lovakat ábrázoló képek sokaságát szemlélve.

A tárlat másik meglepetése a bemutatott anyag bősége, a tematikai, technikai változatossága mellett megjelenő gondolati egységessége volt, amit a tenyérnyi kisgrafikákon vagy a nagyméretű, vászonra nyo-

König Róbert metszetei X₃

nott monumentális hatású képeken egyaránt érzékeltünk. König Róbert valóban megtalálta kimeríthetetlen forrásait. Legáltalánosabban talán a természetet és kisajátító, s abban tovább élő emberi civilizáció fegyvettségét, rejtelmét, az embernek, állatnak, mint gondolkodó és természeti lénynek viselkedését, a világunkban változó vagy változatlan képét. Mint minden művészet, közösségi művészet az ővé is, ám éppen ezért érezhetjük közelebbinek magunkhoz, akár a régmúlt történéseit (pl. a *Hastingsi csata*) vagy tárgyi-sült emlékeit (*Stonehenge*), akár napjaink eseményeit (*Tüntetés Rómában*) vagy sajátos jelenségeit (punkok Angliában és itthon) jeleníti meg grafikáin. Ezt az egyetemes világlátást, szemléletet kísérhetjük nyomon hazai és külföldi fogantatású képein egyaránt. Látványosan utal erre a *Balatoni kőkereszt* és a *Cornwalli keresztmágia* című metszete vagy a téma felfedezészámba menő, ám egyértelmű hasonlóságán túl pl. az a szerencsés rendezői ötlet is, amelynek eredményeként a kiállításon a *Hebridák* című metszeteit a *Valahol Magyarországon* két egymásra tekintő portréja fogta közre. Kimeríthetetlen König alkotói fantáziája, világ- és lényeglátása a tekintetben is, hogy ugyanabban a témában mindig újabb és újabb felfedezésekre képes, s amíg azt nem valósítja meg nem is tud elszakadni témájától. Ennek eredménye azonban sohasem egyetlen, kész, befejezett mű, hanem kompozíciós megoldásaiban, kifejezőmódjában változó, több egyenrangú, egymást szervesen kiegészítő grafika. Ezek a néhány lapos sorozatai (*Pozsonyi Bethlehem I–III.*, *Eddie Kid Abergavennyben I–III.* stb.) óhatatlanul erősebb érzelmi hatást keltenek, még nyomatékosabbá teszik mondanójának lényegét, az alkotói szándék érvényesülését. Noha esetenként nem ugyanaz a tárgy *Cornwalltól Edinburghig* kisgrafikai sorozata egyes lapjainak, mégis jól érzékelhetjük ezt az egymást kiegészítő, egymással felelő összetartozásukat, amikor azokat egymás mellett, egyetlen tablón elhelyezve mutatta be. És természetesen elmondhatjuk ezt a lovakat ábrázoló grafikáiról is, függetlenül attól, hogy azok valamilyen sorozat (*Lótanulmányok*, *Buchephalos*, *Buchephalva* stb.) lapjai vagy esetleg ex libriseken, vagy egy nagyobb kompozíció részeként, vagy önál-

lón jelennek meg. Művészetében különleges helyet foglal el a lovak ismerete, szeretete.

Az emberhez, az emberiséghez története során talán legközvetlenebbül tartozó élőlény, társ kifogyhatatlan lehetőséget kínál a számára, hogy magáról az emberről is szóljon. Szármalásainkról és gúzsba köthökkenéseinkről; lázadásainkról; diadalmaskodásainkról és elesettségekünkől; bátorságainkról és gyávaságainkról – ám egy olyan biztató, őszinte világot idézve, ahol a szépség és szeretet, az együvé tartozás harmóniája feloldja ezeket az ellentmondásokat. (Ezt szolgálja Lelkes Máriának a tárlaton bemutatott – a kiállított művek kiegészítésére készült – modellje is. Ez egy olyan komplex hyppodrom terveit ábrázolja, ahol a lovaglás mellett valamennyi alapvető sporttevékenység gyakorló tere megtalálható.)

Az alkotói munkásság javát bemutató tárlat sokoldalú képet nyújtott König Róbertnek a sokszorosító grafika terén alkalmazott eljárásairól, változatos technikai megoldásairól is. Linó- és fametszeteinek a többsége rendkívüli mozgalmasságot, erőt sugároznak, képein a fekete-fehér foltok, vonalak ellentéte, lüktetése különös drámai hatást kelt. Jól szembesülhetünk ezzel a *Holdfény* és *Napforduló* című metszetein, ahol a szinte megfoghatatlan természeti élményt a sötét tónusú képből elővillanó fehér vonalak, töredezett, szinte szikrázó részek jelenítik meg. Másutt viszont a többnyire fehér, levegősebb álltérből kiemelkedő, a rajzi megoldásokhoz közelebb álló kompozíció kelt meggyőzőbb vagy olykor groteszk hatást. A sokszorosító eljárással készült grafikák szemlélése mellett különös élményt jelentett König Róbert rajzaival való találkozás. A bemutatott festett gipszreliefek (*Töredékek Mitanniból*) kísérletező, alkotó kedvének újabb eredményeiről szólnak.

A kiállításához – a Nexus Kiadó támogatásával – ötven reprodukciót tartalmazó ízléses tájékoztató jelent meg. Érdekessége, hogy több esetben a metszetek egyes részleteit kiemelve, felnagyítva is bemutatja.

Arató Antal

ROMÁNIAI MAGYAR MŰVÉSZEK BEMUTATKOZÁSAI A BUDAI VÁRBAN

Az elmúlt időszakban három alkalommal is találkozhatunk romániai magyar grafikusok alkotásaival a Budai Várban. Még 1990-ben rendezte meg a Budapesti Történelmi Múzeum a *Romániai magyar művészek kiállítása* című reprezentatív tárlatot, ahol 41 művész, köztük a gyűjtők körében is jól ismert grafikusok – mint *Deák Ferenc*, *Feszt László*, *Kazinczy Gábor*, *Kosztai István Miklós*, *Kusztos Endre*, *Plugor Sándor* stb. – munkáit láthattuk. Ezt követte *Kazinczy Gábor* önálló tárlata az Országos Széchényi Könyvtárban, majd szintén a nemzeti könyvtárunkban megrendezett *Szülőföldem, Erdély* című kiállítás. Az Erdély Művészetéért Alapítvány által kezdeményezett kiállításon és az ahhoz kötődő pályázaton több mint félszázan vettek részt és csak sajnálni tudjuk, hogy ezúttal többségükben hiányoztak az előbbi bemutatókon szereplő

alkotók. A tárlaton gazdag – s változatos színvonalú – grafikai anyag került bemutatásra, többségükben közvetlen táj és műemléki ábrázolások, portrék. A pályázat III. díját nyerték el *Portik Sándor* linómetszetei, kisgrafikai különdíjat kapott *Torró Vilmos*. (Az ő metszeteik illusztrálják Hajdú Demeter Dénes Erdélyi mozaik című kis kiadványát is, amely a kiállításra jelent meg.) A bemutatott grafikák között örömmel láttuk a kisgrafikáiról is jól ismert *Hervai Katalin*, *Imets László*, *Kósa Bálint*, *Plugor Sándor*, *Vecserka Zsolt* munkáit.

A. A.

GERGELY ÖDÖN GYŰJTEMÉNYÉNEK KIÁLLÍTÁSA

1990 végén új kiállítóhelyiséggel gyarapodott a főváros. A VII. kerületben, a Garay utca 48. szám alatt megnyílt a Chagall Galéria, mely egyben a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület klubja is. Az itt folyó kulturális ismeretterjesztő munka keretében rendezték meg azt az exlibris-kiállítást, mely *Gergely Ödön*, a Standard gyár egykori főmérnöke hagyatékának legszebb lapjait mutatta be. A tárlatot december 10-én, vasárnap délelőtt nyitotta meg *Siklósi Teréz* tanárnő és *Hernádi Miklós* író.

Bevezető szavaikból megtudta a közönség, hogy a hagyaték egykori tulajdonosa, *Gergely Ödön* (1897–1970) polgári zsidó családból származott. Fiatalon résztvett az első világháborúban és hosszabb időt töltött

sibériai hadifogságban. Elektromérnöki diplomájának megszerzése után tevékeny részt vállalt a Balkán telefonhálózatának kiépítésében. A Standard gyár vezető munkatársaként a második világháború idején Wallenberggel együttműködve, élete kockáztatásával mentette az üldözötteket. A Rákosi-idők hírhedt Standard-perében őt is letartóztatták és az ávósok veréssel, injekciókkal kényszerítették vallomástételre. A perben két halálos ítéletet szabtak ki. Ő életfogytiglan szóló büntetéséből csak 1956-ban szabadult. Azóta a per szereplőit a bíróság rehabilitálta, megállapítva, hogy az eljárás koholt vádak alapján folyt le és az ítélet törvénytelen volt. *Gergely Ödön* ezt már nem érthette meg, 1970-ben elhunyt.

Exlibris-gyűjteményét a két világháború között alakította ki, az 1956 után újrakezdett gyűjtőtevékenység annak jellegén már nem sokat változtatott. Amint a kiállított kisgrafikákból kitűnt, *Gergely* a harmincas években kapcsolatban állt az akkori két magyar exlibris-egyesülettel, a MEGÉ-vel és a Szent György Céh-el. A kor neves gyűjtőivel cserélt lapokat, több jeles magyar művész készített számára ex librist. Közöttük találjuk *Divéky Józsefet* is, akinek itt bemutatott fametszete a tulajdonos foglalkozására, a hírközlésben vitt szerepére utal. Cseretevékenysége külföldre is kiterjedt, ezt a tárlat németalföldi anyaga mutatta.

Megnyitóbeszédében *Hernádi Miklós* „üditően változatos”-nak nevezte a tárlatot. Valóban meggyőző képet kapott a látogató e korról, melyben a szecesszió látszólagos egyeduralma mellett szabadon virágoztak más stílusirányzatok is, gazdag kisgrafika- kultúrát teremtvé. A Chagall Galéria exlibris-kiállítása hiányt pótol, hiszen napjainkban ritkán találkozunk e kor alkotásaival. Elismerés illeti a kiállítás rendezőit nemcsak a kiállítás jó művészi színvonaláért, hanem azért is, hogy felidéztek a jóízű gyűjtőnek, *Gergely Ödönnek*, exlibris-kultúránk egyik megalapozójának emlékét.

Dr. Soós Imre

Divéky József fametszete X₂

IMRE LAJOS GRAFIKAI KIÁLLÍTÁSA

Fővárosunk a közelmúltban újabb kiállítóhelyiséggel gazdagodott. A múlt nyáron megkezdett sorozat folytatásaként immár hatodik kiállítás nyílt meg január 6-án a Batthyány téri Angelika cukrászdában.

Imre Lajos grafikusművész alkotásait patinás környezetben állították ki, ugyanis a cukrászda egyik legszebb barokk épületünk, a Szent Anna templom szomszédságában található. A cukrászda a hozzá tartozó egykori plébánia-épületben kapott helyett. A tér

felőli falán ma is márványtábla emlékeztet arra, hogy a magyar irodalom neves személyisége, *Faludi Ferenc* jezsuita atya egykor ebben az épületben tevékenykedett.

Az Angelika Galériában *Bechmann Györgyné* üzletvezető köszöntötte a megjelenteket, majd *dr. Benda Kálmán* történész ismertette az alkotó pályafutását. *Imre Lajos* 1936-ban Hódmezővásárhelyen született, régi erdélyi családból. Tanulmányai során hídépítő mérnö-

ki diplomát szerzett. A fametszés ismereteibe Gy. Szabó Béla grafikusművész vezette be. 1967 óta foglalkozik grafikával, 1977 óta alaptag. Alkotásait mintegy tíz kiállításon láthatta a közönség.

A barátságos hangulatú kis terem falain a művész szabad grafikáit állította ki. Ezek a linómetszetek magyar és külföldi tájakat ábrázolnak a szélmalmos alföldi tájtól Zürichig. Ahogyan a megnyitóbeszéd is hangsúlyozta, ezek a lapok a valóság talaján állva, minden belemagyarozástól, formabontástól mentesen tolmácsolják a nézőnek az emberi környezet szépségét, annak derűjét, nyugalmát. Egy tablón kapott helyet a művész tucatnyi ex librise, melyek – a nagyméretű lapoktól eltérően – kizárólag fametszet technikával készültek. Közülük több szerepelt már lapunkban. A most közölt fametszet az alkotónak a régi épületek, műemlékek iránti vonzalmát, megbecsülését példázza.

Imre Lajosnak és a művészetpártoló Angelika cukrászdának további sikeres kiállításokat kívánunk!

Dr. Soós Imre

Imre Lajos fametszete X₂

IN MEMORIAN MÁRTON LAJOS

Márton Lajos P₁

Egy olyan művész bemutatására vállalkozunk ezúttal a *Kisgrafika* hasábjain, akit már régen ismernie kellene minden képzőművészeti iránt érdeklődőnek, országunk határain belül. S hogy mégsem tudunk mindannyian Márton Lajosról, az még nem bizonyítja ismereteink felületességét. Igaz ugyan, hogy idén ünnepehetjük a művész születésének 100. évfordulóját – 1891. február 27-én született az erdélyi Székelyudvarhelyen –, de az elmúlt negyven év kultúrhistoriája alig említette meg a nevét.

Közismert tény az, hogy minden korszak létrehozta a maga ünnepeit, a maga művészeit és ezek közül a legtöbb név mára már feledésbe merült. Megint mások egy adott ideológiával azonosulva előbb a mennybe mentek s az azt követő rendszerváltással kegyvesztettek lettek. És voltak és vannak olyan nagyszabású művészek, életművek, akik és amelyek túlsugároznak minden korszak határain is.

Márton Lajos kegyvesztettségének oka az volt, hogy életműve a két világháború közötti időszak hivatalos elvárásainak felelt meg, pontosabban: nem tartozott a politizáló művészek közé, hacsak vallásos költődését a katolikus egyházhoz nem tekintjük annak. Magyarorságot sem tagadta meg soha, s ez nem tartozott minden időszakban a legmegbecsültebb tulajdonosok közé. S hogy tovább soroljuk művészetének és egyéniségének jellemvonásait, ki kell emelnünk humanizmusát, ezt a minden időben a legnemesebb embe-

Márton Lajos P1

ri és művészi tulajdonságok közé tartozót. És e szó az ő esetében nem mond ellent vallásos meggyőződésének, sőt a kettő együtt vált életművének alapmotívumává. A gyermek, az ifjú lélek megismerésében és ábrázolásában olyan mélységekig jutott el – talán nem túlzás az állítás –, mint Murillo, a spanyol barokk kiváló mestere. Nem csupán azért, mert a kor minden jelentősebb ifjúsági lapkiadványa versengett illusztrációért, de nagyobb lélegzetű munkáin is kitűnik az a szeretet, amellyel az ifjúság iránt viseltetett, jöllehet ő maga családtalan volt.

Egy életében megjelent újságcikk tanúsága szerint 45 éves korára rajzainak száma már majdnem elérte a tízezret, s munkavégzésének tempója később sem csökkent. Persze korán kezdte: már 15 éves korában, 1906-ban illusztrátorként lehetett olvasni a nevét a *Zászlónk* című lapnál, s ehhez a kiindulási ponthoz a továbbiakban sem lett hűtlen. Az Iparművészeti Főiskola elvégzése után pedig se szeri se száma a kiadványoknak, melyek között rajzait. A sok közül mégis kiemelkedő a *Magyar Cserkész*, nem csupán munkái számszerűségének tekintetében, de jelentőségénél fogva is. Nemzedékek nevelkedtek a Márton-rajzokon, mert ismerjük el, s mondjuk ki, hogy ezek egy erkölcsi nevelési rendszer részei is voltak.

Munkássága sokszínűségét bizonyítandó meg kell említenünk képzőművészeti tevékenységének más területeit is. Képeslapokon, karikatúrákon, kisgrafikákon, könyvek illusztrálásán és bélyegtervezésén kívül foglalkozott nagyobb, sőt egész nagy felületű mun-

kákkal is. 1916, 1926, 1928 és 1937 – négy jelentős kiállításának évszáma, melyek közül a középső kettő a Nemzeti Szalon falai között zajlott le, ahol már egy kiállításnak az egyszerű ténye is sikernek számított. Az 1937-es pedig talán a legjelentősebb volt, addigi művészetét gyűjteményes kiállítás keretében foglalta össze a „Műterem” Kft. rendezésében.

De vannak állandóan kiállított képei is, melyeket nem lehet csak úgy egyszerűen leemelni a falról. Közülük negyven templom – szerte az országban – viseli magán a mester keze nyomát, a legkülönbözőbb megjelenési formában. Megtalálható közöttük a restaurált freskó, az önállóan alkotott freskó, az önálló, olajjal festett oltárkép és ami egy festő legnagyobb álma lehet: az egész templombelső teljes festészeti megoldása. Ezek mind kiállták az első kemény próbát, az elmúlt 45 év történelmi eseményeit, s ezért is, de nem csak ezért mondhatjuk róla azt, hogy századunk egyik legjelentősebb honi egyházművésze volt.

S még egy dolog: azt mondják a mennyiség a minőség rovására megy. Igaz a mondás, de mint minden igazság csak a szabályt erősítő kivételekkel együtt válik azzá, ami. Márton Lajos művészete is ilyen kivétel: elképesztően jól rajzolt. Nem volt olyan hely, ami kényelmetlen volt számára a rajzoláshoz. A kávéházi asztalnál és az erdő sűrűjében, a cserkész tábor közepén éppoly otthonosan érezte magát, mint a felállványozott templomfal előtt vagy saját műtermében. A rajz, az alkotás volt az életformája. S ezt sem mondhatja el magáról minden művész. Ő könnyed, légies, találó és lényeglátó, egyszerűen: zseniális.

Az 1945-ös év jelentős történelmi eseményeit egy Margit körüti ház pincéjében élte meg, s ekkor talán még nem tudta azt, hogy az ezután következő évek nem igazán kedveznek majd az ő művészeti tevékenységének, az igazi művészetnek. A megrendelések a megrendelők megszűnése, feloszlata, megnyomorítása következtében egyre fogytak. Az új megrendelők számára Márton nem volt elég politizáló alkat vagy nem volt elég köpönyegforgató.

Hét évet élt még ezekben a sokunk számára egyre reményvesztettebb években. 1953 tavaszán agyvérzés és tüdőgyulladás következtében csendesen elment közülünk. Az idén lenne 100 éves.

Kékesi Attila

Gyűjtő keres megvételre ex libriseket és exlibris irodalmat. Elsősorban gyűjteményeket, duplumokat, magyart illetve bármilyen nemzetiségűt, főképpen régi művészek metszeteit, lapjait, teljes anyagát.

Cím: Olle Holden, Junkergatan 37. S-12653 Hägersten.

Búcsúzunk Varsányi Páltól

Varsányi Pál alumíniummetszete X5

Az elmúlt év októberében, 89 éves korában elhunyt Varsányi Pál grafikusművész. Kisgrafikai olykor megjelentek az egyesületi mappákban, több ex librist is készített, ám szerény személyisége mentes volt minden önmutogatástól, ezért keveset tudtunk róla. 1933-ban részt vett a Szocialista Képzőművészcsoporthoz megalakulásában, s az ekkor készített antifasiszta fametszet-sorozata (amelyet itthon illegálisan terjesztettek) Romain Rolland megbecsülését is elnyerte.

Szocialista volt és maradt, s ez nem különösebben kedvezett neki a rendszerváltást követően sem. Munkássága elsősorban Petőfi Sándor, Ady Endre, József Attila, Berzsenyi Dániel verseihez készített illusztrációk révén vált ismertté. Az igazi elismerést és sikert a Magyar Nemzeti Galériában rendezett gyűjteményes kiállítása hozta a számára. Itt, s korábban, 1975-ben a jászberényi és siroki kiállításán láthattuk nagy méretű alumínium metszeteit, köztük a többnyire sötét tónusú, megrendítő hatású tájképeit.

Fájdalommal búcsúzunk tőle, emlékét megőrizzük.

(arató)

VÉRTES MIKLÓS

(1918–1991)

Meghalt – mondjuk. Meghalt – halljuk. Tudjuk, hogy a hír igaz, de nem hisszük. Nem hihetjük, mert hihetetlen. Várjuk, hogy jön majd. Lesz mindenkihez egy kedves szava, a lányoknak-asszonyoknak talán kezet is csókol. Majd mesél, mert mindenről eszébe jut valami más. Vicceket is fog mondani.

Meghalt – tudjuk, de hinni nem akarjuk, hiszen olyan fiatal, egészséges volt.

Ki volt ő? Ember, olyan mint mi, csak különb, csak bölcsőbb, csak sokoldalúbb, csak tájékozottabb. Teljes életet élt, szeretett, szerették. Szerettük mi is, ajkai kisgrafika barátok. Szerettük egyéniségét, humorát, öniróniáját, bölcsességét. Sorsát maga igyekezett formálni, már amennyire életkörülményei engedték. Volt

része félelemben, szenvedésben, de megízlelte az örömet is. Örömet adott számára családja, barátai, a gyűjtés, a művészetek szeretete stb.

Ókörtyélyesen született, Burgenlandban volt kisgyerek, Óriszentpéteren, Szentgotthárdon járt iskolába, Szentesen érettségizett. Jogi tanulmányait abbahagyva Muraszombaton lett gyárigazgató. A visszacsatolás után Vas megye különböző erdőgazdaságiban dolgozott, majd 21 év munkaviszony után az Úrkúti Mangánérc-bányától ment nyugdíjba.

Az ajkai kisgrafikabarát körnek alapító tagja volt. Az eltelt 10 év alatt 17 lapot készített neves és kevésbé neves művészekkel.

Érdeklődési körének határtalanul nagy átmérője

volt. Magasfokú szellemisége, műveltsége, olvasottsága, mindig derűt árasztó egyénisége révén barátai, ismerősei körében osztatlan elismerés, szeretet és népszerűség övezte.

És most elment.

Miklós! Jobb neked ott az égi kisgrafikások közt?

Nézz le megcsönkült csapatunkra és segíts, hogy együtt maradhassunk. Ígérjük, bölcs-fiatal tanácsaidat ezután is megfogadjuk. Nem fogadkozunk, hogy emléked megőrizzük, mert szívünkbe zárva élsz velünk, amíg csak élünk.

Tilhof Endre

Bagarus Zoltán rézkarca C3C5

MŰHELY

„ISMERETLEN” MAGYAR KISGRAFIKA A LUXEMBURGI EXLIBRIS-ÚJSÁGBAN

Fery Antal fametszete X2

Az EXLIBRIS című luxemburgi folyóirat 1990. decemberi száma magyar vonatkozású cikket közölt. Jo Kohn az első postabélyeg 150 éves jubileumára emlékezve visszpillant az előzményekre, a lovasposta 500 évvel ezelőtt történt megindítására is. Ugyanis 1490-ben adott engedélyt Miksa császár a Thurn és Taxis hercegi családnak az első lovaspostajáratok megszervezésére.

A neves szerző bemutatja a posta révén nagy vagyona szert tett család könyvtárának ex libriseit. Korunkra utalva

az illusztrációk között szerepel még néhány olyan modern könyvjegy is, melyen postakocsi, bélyeg szerepel. Az egyik lap alkotója Kertes-Kollmann Jenő. A klisé ex librisen az ismert pozsonyi gyűjtő, Karol Izakovics portréja látható, kezében nagyítóval. A lap érdekessége, hogy az arckép egy bélyeg képeként, több más bélyeggel a háttérben jelenik meg. A másik kisgrafika a levelezőlap-gyűjteményéről híressé vált szerencsi orvos, dr. Petrikovits László nevét viseli. A fametszet delizsánszot ábrázol. A képaláírásban az alkotó neve helyett csupán NN szerepel, mert a grafikát Luxemburgban nem tudták azonosítani.

A fametszet bal felső sarkában látható FA monogram számunkra egyértelműen Fery Antal munkásságára utal, így az azonosítás nem volt nehéz. A művész alkotásjegyzékében a 160. sorszám alatt szereplő fametszet 1956-ban készült, mérete: 55×100 mm.

A két magyar művész lapját örömmel láttuk a távoli Luxemburg folyóiratában. Szeretnénk, ha ottani barátaink ezt a szerény helyreigazítást nem a kákán csomót-keresésnek, hanem színvonalas folyóiratuk iránti megbecsülésünk jelének tekintenék.

Dr. Soós Imre

Fery Antal „ismeretlen” portré-exlibrisei

Fery Antal fametszetű portré-exlibrisei jól ismertek a hazai és külföldi gyűjtők körében. Ám kevésbé ismert az a tusrajzzal készült, magyar írókat ábrázoló sorozata, amelyet 1957-ben (amikor még nem nagyon beszélhettünk az ex libris ismét fellendülő hazai népszerűségéről) készített dr. Petrikovits László Szerencsi gyűjtő részére. A lapok aligha kerültek csereforgalomba, s az elmúlt évtizedekben rendezett kiállításokon sem találkozhattunk velük. Ezért is különösen örvendetes, hogy a Petrikovits-hagyaték gondozója, a Szerencsi Helytörténeti Múzeum a közelmúltban ismét megjelentette a sorozatot. A sorozat lapjai – azonos EX LIBRIS DR. LADISLAUS PETRIKOVITS feliratú keretben – a következő írók portréit ábrázolják: Arany János, Babits Mihály, Balassi Bálint, Csokonai Vitéz Mihály, Gárdonyi Géza, Jókai Mór, József Attila, Ka-

rinthy Frigyes, Petőfi Sándor, és Tóth Árpád. A portrék, hogy az ábrázolt személy nevét, születésének s halálának évét jelölő szövegek fekete-fehér keretéből kiemelkedjenek, más-más (barna, zöld vagy kék) színnel lettek nyomtatva, így a sorozat egésze még változatosabb benyomást kelt.

A klisé útján sokszorosított lapok méltán tarthatnak érdeklődést Fery Antal művészetének kedvelői és az irodalmi vonatkozású könyvjegyek gyűjtői körében.

A levelezőlap méretű kisgrafikákat érdemes lenne a múzeumnak egy kisebb mappában – a belső borítón némi tájékoztató szöveget is közreadva – forgalmaznia. Ezzel talán még jobban népszerűsítené irodalmunk klasszikusait s a hazai exlibris-művészetet egyaránt.

A. A.

Egy újévi lapról

Fery Antal fametszete X₂

Olvasóink tapasztalhatták már, hogy lapunk szívesen és örömmel emlékezik meg egyesületünk tagjainak jelesebb születésnapjairól. Nem valamilyen kötelező udvariasság készítet bennünket erre, hanem az, hogy egy-egy ilyen évforduló kapcsán is utaljunk a többnyire évtizedekig végzett grafikai gyűjtőmunka közös örömeire, művésztágaink esetében az alkotói tevékenység eredményességére. Nos, a közelmúltban ez utóbbi tette – születésnaptól függetlenül – jeles évfordulónak az 1990-es esztendő mindnyájunk számára: FERY ANTAL grafikusművész az elmúlt év decemberében fába metszette az alkotásjegyzékén szereplő 2000. kisgrafikáját, az idei évre szóló újévi üdvözlő lapját!

Noha jól tudjuk, hogy sohasem a mennyiség minősíti és teremti az értéket, örömmel állapíthatjuk meg: ebben a minden tekintetben rohamosan infláló világunkban Fery Antal fametszetű könyvjegyei azok, amelyek az értékek megőrzésére, nemes hagyományainak a megtartására, megbecsülésére szólítanak fel bennünket. Gratulálunk és további eredményes munkát kívánunk!

(a. a.)

MEGKÉRDEZTÜK

„Szeretem a harmóniát, a csendet és a szép lányokat...”
(Beszélgetés Bosnyák Mihály grafikkal)

Bosnyák Mihály a gyűjtők egy része előtt már nem ismeretlen. Személyesen is megismerhették őt néhány kisgrafikai rendezvényen, az általa készített kisgrafikák megtalálhatóak számos hazai gyűjteményben. A mostani beszélgetést két közeli esemény indokolja. 1991 áprilisában másodszor mutatja be grafikáit önálló kiállításon, amelyen köszönhetjük majd a „Dunamenti országok, grafikusok, exlibris-gyűjtők” I. Nemzetközi Találkozásának a résztvevőit is. Mint a mohácsi program szervezője, úgy gondoltam, az idelátogató kisgrafika barátoknak illik bemutatni egy kicsit közelebről is az alkotót, aki a maga 26 évével viszonylag fiatalnak számít. Ismerkedjenek meg velem!

– Olvastam valahol, hogy a mai fiatalok korán érnek, és viszonylag későn érvényesülnek... A mai társadalom viszonylag korán megad mindent fiainak, lányainak, de nem teszi őket kellő időben felnőtté. A mai fiatal a múlt századok fiaihoz képest később találja meg tehát az egyéniségét. Te hogyan indultál, mesélj a kezdetekről! Mikortól, milyen eredménnyel –

Bosnyák Mihály rézkarca C₃

ha úgy tetszik – menedzseléssel kezdődött el a grafikai munkásságod, a rajzolás? Kik voltak a segítőd?

– Már óvodás koromban feltűnést keltettem rajzaimmal, 14 évesen pedig elhatároztam, hogy próbára teszem, vagyis láttatni fogom magam. Művelődési központot, múzeumot, miegymást végigkilincselve felajánlottam munkáimat, tudásomat. Hamarosan megyei, majd szinte csak országos rendezvényeken vettem részt: alkotótáborokban, kiállításokon, akciókban. Sikertől néhány önálló kiállítás is.

– Hogy érzed, sikerült már felnőtté válnod? Megtaláltad már önmagad, a saját egyéniséged? A rajzaid eről vallanak.

– Ha a kérdés csak a rajzra vonatkozik, akkor igen. De mindig más jelenben élem meg az alkotás örömét, vagyis munkáim nem egy irányzatot követnek. Azért nagyon más nem vagyok, mint önmagam.

– A költő azt mondja: „Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdekes...” A csillagok felkelnek és lenyugsznak, pontosan és szépen. Mellékutak, kitérők nélkül. A Te utad hogyan alakult tovább?

– 1984-ben kezdtem a pécsi tanárképzőn, mint magántanuló. A négy év alatt kiváló mestereim voltak: Bencsik István, Keserű Ilona, Rétfalvi Sándor, Pandur József, Horváth Dénes. Ugyanettől az évtől, 1984-től folyamatosan meghívásokat kapok külföldi, speciális grafikai kiállításokra. Így volt rajzom kiállítva már Ázsia, Dél-Amerika és Európa grafikai bemutatóin.

– „A barátság-szükség. A magány feloldásának lehetősége” – írja Illés Endre. A rajz mennyire „zár” be, mennyire tesz vagy tett magányossá?

– Na, igen, a rajz néha csapda. A konfliktusok valódi megoldását helyettesíteni lehet vele. Ez veszélyes. Én gyakran teszem.

– Mi a véleményed az ún. nagy érzésekről: barátság, szerelem?

– Olyan ritkák, mint amilyen sokat beszélünk róluk...

Bosnyák Mihály rézkarcai C₃

– „Annak fog könnyen a tolla, aki sokat gyakorol.” Néhány alkalommal már volt rá mód meggyőződnöm, rutinosan oldasz meg rajzi problémákat. Mennyit rajzolsz? Gyakorolsz-e?

– Nagyon ritkán gyakorolok. Mindent önmagamban rendezek el, bár ennek az az ára, hogy a pokol legfelsőbb bugyrait is megjárom. Aztán egy-két vázlat után azonnal készre dolgozok.

– Mit szeretsz és mit gyűlölsz? Milyen tulajdonságokat tartasz rokonszenvesnek?

– Szeretem a harmóniát, a csendet és a szép lányokat ... Bánatomra ez utóbbi gyakran kizárja az első kettőt! Gyűlölöm a képmutatást és a rossznak azt a részét, ami a jó ellen hat.

– Rajzaidon konkrét formák, alakok ritkán szerepelnek. Több a filozófikus, elvontabb forma. Nem szereted az embereket?

– Szó sincs erről! Csak hát nem lehet mindent az emberi figurával kifejezni. Mindig az adott probléma, téma határozza meg a kép milyenségét. Nagyon is emberi indulatok mozgattak a „legelvontabb” rajzomban is, és így vizsgálgva őket, azt hiszem, már nagyon is emberközpontúak.

– Több ex librist készítettél már. Hogyan születnek ezek?

– Sokat foglalkozom az ókori és középkori építészettel, történelemmel, ez bizonyára megjelenik valamilyen módon a grafikáimban is. Ha ex librisről van szó, mindig szívesen dolgozom meghatározott, kötött témára.

– Milyen terveid, céljaid vannak?

– Szeretnék külföldön tanulni. Hívtak is Olaszországba, de anyagilag ez az én helyzetemben lehetetlen dolog. Most támogatókat keresek. A munkahelyem is bizonytalan, harmadik éve szerződéses állásom van egy általános iskolában. Nyugalmat és biztonságot szeretnék.

– Köszönöm a beszélgetést! Így legyen!

Szököts Béla

Köszöntjük M. Makkai Piroskát

Bár a hölgyeknél nem szokás elárulni, legutóbbi számunkban mégis közöltük: művésztágunk, M. Makkai Piroška grafikusművész a közelmúltban ünnepelte 80. születésnapját. Mindezt azért tettük, hogy gratulálhassunk, s örömmel jelezzük: személye s művészete egyesületünkhöz is kötődik, noha nyilván alkotói pályafutásában ez csak egy apró mozzanat, s a magyar grafikusművészetben elfoglalt helyét másként és másutt kell méltatni. (Ezért is olvastuk örömmel M. Kiss Pál néhány hónapja megjelent *Erdélyi magyar művészet a XVIII–XX. században* című könyvében a róla közölt írást.) A legméltóbb hozzá és a grafika barátaihoz az lenne, hogy az évforduló alkalmából az 1976. évi jászberényi kiállításán először bemutatott fametszetű önéletrajz sorozatából közölnénk néhány lapot. Azokat a lírai vallomásokot, amelyek nem az életút eseményeit (mint elsősorban pl. a közismert Bolyai-sorozata), hanem az életét és művészetét döntően befolyásoló hatásokat elevenítik fel. Erre – sajnos – terjedelmi okok miatt nincs lehetőségünk, ám úgy vélem, hogy egyetlen – két falevelet ábrázoló – kisgrafikája is felidézheti előttünk M. Makkai Piroška művészetének a lényegét; vonzódását a természethez, filozofikus szemléletmódját, ábrázolásmódjának szelíd dinamizmusát, amellyel békés, ám elgondolkodtató harmóniát teremt az élet, a valóság elentmondásai között.

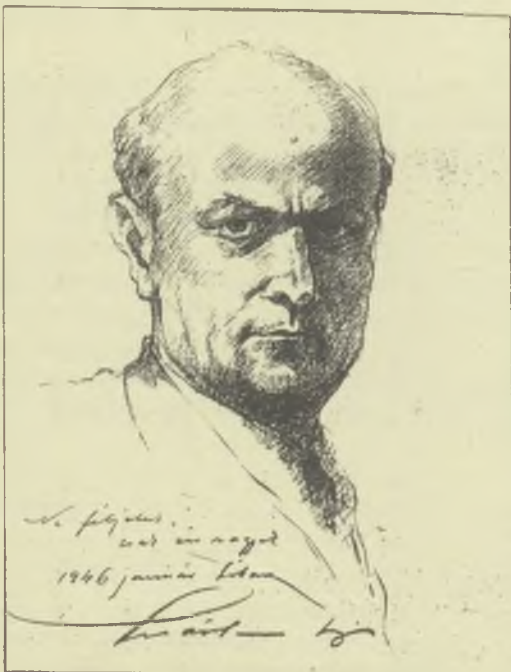
Tisztelői, egyesületünk tagjai nevében sok boldogságot, további jó egészséget kívánunk M. Makkai Piroskának.

Arató Antal

M. Makkai Piroška fametszete X₂

HÍREK

ifj. Feszt László rézkarca, C₃

A németországi Kronach város Körzeti- és Autókönyvtára 25 éves fennállása alkalmából exlibris-pályázatot hirdetett meg. A pályázatra 13 ország 62 művésztől 84 ex libris érkezett. A beküldött sok jó lapra tekintettel a zsűri két csoportra osztotta a pályaműveket. Az első csoportban a rézkarcok és rézmetszetek kerültek megbírálásra, s az alkotók közül kilencen részesültek díjazásban. Az első díjat T. Szumarszki lengyel művész nyerte. Őt követte 3 német, 1 belga, 2 csehszlovák, 1 szovjet és 1 román művész. (Ez utóbbi ifj. Feszt László, aki akkor még Románia színeiben indult.) A fametszet-csoportban a szovjet Kalasnyikov műve nyerte el az első díjat. Őt követte Siegmund Sos (Németország). Két cseh művész után a díjazottak sorát Nagy László Lázár neve zárja, akinek ezúton is gratulálunk! A pályázat anyagát 1991 októberében kiállításon mutatják majd be.

*

Sajnálattal értesültünk arról, hogy lapunk új formájával itthon néhányan nincsenek megelégedve! A francia exlibris-újság most megjelent száma megvizsgált bennünket. Az első számról szó szerint ezt írta: „A KISGRAFIKA 1990/1–2. száma új formában jelent meg. Huszonhat illusztrációjával választékosság, elegancia képét mutatja.”

*

A csehszlovák gyűjtők szervezete, a SSPE, 1991. január 29-én kelt körlevelében arról értesítette titkárunkat, hogy nemzetközi exlibris-pályázatot fognak kiírni Jan Amos Co-

menius (1592–1670), a kiemelkedő európai tudós és humanista születésének 400. évfordulója alkalmából. A pályázat feltételeit később közlik. Egyébként felvilágosítás kérhető az alábbi címről: SSPE. P.O.B. 645, 111 21 Praha 1. Csehszlovákia.

A körlevél szerint a pályázat 1991. június 30-án zárul. A Comenius ex librisekből válogatott anyagot a F.I.S.A.E. kongresszusán Japánban, Sapporóban is bemutatják. A katalógust valamennyi résztvevőnek megküldik.

*

KERTES KOLLMANN JENŐ (1904–1974) grafikusművész alkotásaiból rendezett minitárlat volt látható a Budapesti Művészetbarátok Egyesületének január harmincadikai összejövetelén. A megemlékezést a művészről: nagyapja testvéréről dr. Kollmann J. György tartotta. Ennek során szó

került arról az évtizedes munkakapcsolatról, mely a művészt a Bonyhádi Zománcgyárhoz fűzte. Az előadásból azt is megtudta a nagyszámú hallgatóság, hogy Kertes Kollmann kisgrafikai alkotásainak száma kb. 1500-ra tehető.

*

„Goethe az ex librisen” címmel tervez újabb kiállítást az előbbi hírben is szereplő kronachi Kreis- und Autobibliothek. Ugyancsak felmerült a másik szellemóriás, Friedrich Schiller emlékére rendezendő exlibris-pályázat gondolata is. A könyvtárt vezető Herbert Schwarz körlevelében kérte fel a vele kapcsolatban álló művészeket, az ilyen témájú alkotásaik beküldésére. Művésztageink figyelmét a pályázatra ezúton is felhívjuk. A művek az alábbi címre küldendők: KREIS- UND AUTOBIBLIOTHEK, D-8640 Kronach.

NEMZETKÖZI EXLIBRIS-PÁLYÁZAT: „BARCELONA 92”

A barcelonai olimpia alkalmából a fenti címmel nemzetközi exlibris-pályázatot hirdet a Katalán Exlibris Egyesület. Témája: „A sport az ex librisen”. Feltételei az alábbiak:

1. A pályaműveken a tulajdonos személy vagy intézmény neve mellett szerepelniük kell az „ex libris” szavaknak vagy ezzel azonos értelmű kifejezésnek.

2. Mindenféle technika megengedett, de a végtermékeknek nyomtatnak kell lennie.

3. Az ex libris mérete egyik oldalán se haladja meg a 14 cm-t.

4. Egy művész legfeljebb 3 pályaművel jelentkezhet. Ezeket ex librisenként 4 példányban kell beküldeni.

5. A művekhez a beküldéskor rövid életrajzot kell mellékelni. Ezen szerepeljen a művész családi és utóneve, valamint pontos címe. Jelezni kell a beküldött pályaművek technikáját és készítésének évét is. (Ez megkönnyíti a katalógus összeállítását.)

6. Az ex libris beküldési határideje: 1992. január 31.

7. A pályaművek és életrajzok az alábbi címre küldendők:

CONCURS INTERNACIONAL D'EX-LIBRIS „BARCELONA 92”

Associació Catalana d'Exlibristes

Teresa Costa Gramunt

Apartat de Correus núm. 24. 196.

E-0808 BARCELONA (Espana)

8. A beküldött pályaművek térítés nélkül a Katalán Exlibris Egyesület tulajdonába mennek át és archívumban fogják azokat elhelyezni.

9. A legjobb ex librisek kiállításra kerülnek, melynek időpontját később hozzák nyilvánosságra. A kiválasztott anyagból előreláthatólag katalógus is készül.

10. Nemzetközileg elismert technikák szerinti csoportosításban több díj kerül odaítélésre. A zsűri fenntartja magának azt a jogot, hogy valamelyik műfajban nem ad ki díjat, ha a beküldött munkák művészi színvonala nem megfelelő. A zsűri különdíjakat is kiadhat.

11. A pályázat eredményét Katalónia védőszentje, Szent György napján, 1992. április 23-án fogják nyilvánosságra hozni.

12. A pályázaton való részvétel ezen feltételek elfogadását jelenti.

Barcelona, 1990. december

NEMZETKÖZI KISGRAFIKAI PÁLYÁZAT: ITÁLIA – OROSZORSZÁG

A pályázat célja az itáliai és az orosz kultúra között évszázadok óta fennálló kapcsolatok, szellemi rokonság visszatükrözése. (A két ország közötti kapcsolat az építészet, festészet, grafika, könyvkiadás, irodalom, zene, színház, film területén egyaránt számottevő.)

A pályázatra bármilyen kisgrafika beküldhető, tehát szabad grafika, ex libris és könyvillusztráció is. Kívánatos, hogy a pályaművek felidézzenek neves személyeket, a kultúra illusztris képviselőit, műemlékeket, emlékezetes eseményeket az olasz és orosz nép történetéből. A pályázó tetszés szerint választhat akár olasz, akár orosz, akár mindkét népnél közös témákból.

A grafikákat a megszokott technikákkal kell kinyomtatni. A beküldendő művek száma nincs korlátozva. Minden sokszorosított grafikából 5–5 példány készíthető. A beküldéskor minden alkotó 2 példányban készítsen adatszolgáltatást a leendő katalógus számára. Ebben szerepeljen az alkotó neve, címe, a grafika keletkezési éve, technikája és méretei. A művészről ezenkívül 2 fényképet is kérnek.

A fentiek szerint elkészített pályázati anyagból a zsűri részére beküldendő: laponként 3 lenyomat, az adatszolgáltatás 1 példánya és 1 db fénykép 1991. július 1-ig az alábbi címre: Zentralvorstand VOK, Ul. Puschetschnaja 7/5, 103031 MOSZKVA, USSSR.

A fennmaradó 2 lenyomat, az adatszolgáltatás második példánya és 1 db fénykép 1991. július 1-ig az alábbi címre küldendő: Presidente EVARISTO NAVARRA, Viale Lecco 129., 22100 Como, Italia.

A pályázati feltételeknek megfelelő és a zsűri által a legjobbnak ítélt alkotásokat díjazza. Az öt győztes alkotó 10 napos szovjetunióbeli turistaúton vesz részt, teljes ellátással, melyben Moszkva és néhány ősi orosz város megtekintése is szerepel. Ezenkívül különdíjak, éremjutalmak is kiadásra kerülnek. A beküldött alkotások a rendező szervek tulajdonába kerülnek. Az Olaszországban kiadandó katalógust minden résztvevő megkapja. A zsűriben neves olasz és orosz szakemberek vesznek részt.

SZEMLÉ

Az EXLIBRIS WERELD 123. számának melléklete tartalmazza azt a zsűrijelentést, mely a holland ex libris-újság által kiírt „Johann Schwencke díj” pályázatának végeredményét közli. Az egykori neves lapszerkesztő nevét viselő pályázatra 14 országból, 86 művésztől összesen 326 kisgrafika érkezett be. A díjat P. Wetselaar holland művész nyerte igen magas színvonalú, több színű rézkarcával. A három második helyezet „mention honorable” kitüntető elismerésben részesült. Ezek névsorában a harmadik helyen szerepel ifj. Feszti László, aki még Románia színeiben vett részt ezen a tekintélyes versenyen. A pályázatra annakidején felhívtuk tagjaink figyelmét, ezért sajnálatos, hogy Magyarországról mindössze egy pályázat érkezett.

*

A korábban tapasztaltnál is gazdagabb tartalommal jelent meg az osztrák ex libris-egyesület lapja, a MITTEILUNGEN 1990 decemberi száma. A 23. kongresszusról szóló beszámolójuk mellett hírt adtak a FISAE szeptember elsejei üléséről is. Ezen már tényként közölték, hogy a következő, 24. kongresszust két év múlva Japánban rendezik. 1994-re a Szovjetunió jelentette be rendezési szándékát, 1996-ban pedig Kína számít a megrendezés jogára. Az osztrák lap ezt joggal sérelmezi a kispénzű európai gyűjtők szempontjából.

Az ülésen szóba került az ex libris-egyesületek tagjainak számítógépes nyilvántartása is, melynek anyagi támogatását a Soros-alapítvány vállalná, hiszen ez a kelet és nyugat közötti kapcsolatokat erősítené. Két új országgal gyarapodott a FISAE: a Barcelona székhelyű katalán és az észti ex libris-egyesületet vette fel ezúttal tagjai sorába.

A. Vercammen az úgynevezett „Pseudo-ex libris” (ál- ex libris) ellen emelte fel szavát. Ezek a lapok nem létező személyek, rég meghalt emberek, sosemvolt egyesületek nevét viselik. Javasolta, hogy a jövőben a pályázatokról zárják ki ezeket az etikailag kifogásolható

próbálkozásokat. (Íratlan szabálya az ex librisnek: csak a tulajdonos előzetes hozzájárulása alapján van joga az alkotónak a nevei lapjára vésnie. Így nem fordulhatnak elő olyan bizarr hangzású lapok, mint pl. „Ex libris Dante Alighieri”).

*

Az EXLIBRIS WERELD 124. „Világpremier” címmel közölt cikkében bejelenti: elkészült az első hologram-ex libris! Alkötője, a belga Martin Baeyens, a münchengladbachi kongresszuson mutatta be a közönségnek. A világ első hologram-ex librise 77X73 mm méretű és P. Zwiers holland gyűjtő részére készült. Reprodukcióját nem közölte a lap, mert erre még az ő nyomdájuk sincs berendezkedve.

*

A jugoszláv TISZAVIDEK című lap október 12-i száma arról ad hírt, hogy Zenta községi képviselőtestületének díszgyűlésén életművéért kitüntetést kapott *Andruskó Károly* grafikusművész. Gratulálunk!

*

Buday György halálára címmel jelentetett meg tanulmányt Lengyel András a Forrás 1990. évi 12. számában. A tanulmányt több illusztráció kíséri, többek között Ady Endrét, Babits Mihályt, Balassi Bálintot, Csokonai Vitéz Mihályt, Nagy Lászlót, Radnóti Miklóst és Zrínyi Miklóst ábrázoló portré-fametszetek.

*

Olyan, mint egy ékszer. A bélyegek művésze címmel közölt interjú *Kékesi László* grafikusművésszel a Riport 1991. évi jan. 11-i száma. A cikket a művész fényképe, az aradi vértanúkról készített bélyegblokkja, s színes levelezőlapjai illusztrálják.

Herbert Schwarz: Richard Rother (1890–1980) (Kiállítási katalógus. Kronach, 1990.)

Richard Rother fametszete, X₁

Figyelemreméltó kiadvány érkezett hozzánk a németországi Kronach-ból: annak a kiállításnak katalógusa, melyet *Rother* grafikusművész halálának 10. évfordulója alkalmából rendezett *Herbert Schwarz*, a körzeti könyvtár igazgatója, aki egyben a katalógus összeállítója is. A művész neve ismeretlen nálunk. Mivel pályája számunkra is hasznos tanulsággal szolgál és a róla szóló katalógusnak magyar vonatkozása is van, a kiadványt az alábbiakban ismertetjük.

Richard Rother a németországi Spessart hegyvidék egy kis falujában látta meg a napvilágot. A müncheni akadémián szobrászatot tanult. Diplomájának elnyerése után ipariszkolában tanít, miközben fából, kőből számos köztéri szobrot farag. Kilencven évesen fejezte be azt az életnagyságúnál nagyobb kőfigurát, mely ma a Majna fölött, az autópálya hídján látható.

Művészi tevékenységének legfontosabb területe a fametszés. Ezt is mesteri fokon műveli. Metszeteit kézi levonással sokszorosítja, ahogyan azt nagy elődje és honfitársa, *Lucas Kranach* is tette. Lapja it finom humor hatja át, ez a szobrász-fia részére készült, itt bemutatott metszetén is látható. Kisgrafikai alkotásjegyzéke 253 fametszetű ex librist tartalmaz. A katalógus ezeket tételesen felsorolja, számunkra szokatlan módon: a laptulajdonosok nevének ábécé-sorrendjében. E jegyzék 127. tétele alatt örömmel fedeztük fel *dr. Lusztig István* nevét. (A híres szegedi műgyűjtő itteni szereplése mutatja, hogy a magyar gyűjtők már a két világháború között mennyire „európaiak” voltak!)

A kiállításon a könyvjegyek mellett mintegy 120 szabad grafikai lap is látható volt. Ezek egy részét a művész mappákban, sorozatként is megjelentette. Az ízléses kiállítású, gazdagon illusztrált, 24 oldalas katalógus a művészről szóló, kiterjedt irodalom felsorolásával zárul.

Carlone-Palmirani: LE SCIENZE BIO-MEDICHE NEGLI EX LIBRIS

Cristiano Beccacetto fametszete, X₂

Nincs még egy olyan foglalkozási ág, melynek művelői annyi ex librisrel rendelkeznek, mint az orvosoké. Nagy számukra utal az a jelenség is, hogy Európában az utóbbi években közel egy tucat könyv jelent meg ezekről a könyvjegyekről. Az orvos-exlibrisekről szóló irodalom a közel-múltban egy újabb kötettel gyarapodott. A milánói Tudományos Kiadó 1989 szeptemberében jelentette meg *Nicola Carlone* és *Remo Palmirani* közös munkáját, melynek címe magyarul így hangzik: „Az orvos- biológiai tudományok az ex libriseken”.

N. *Carlone* előszavából megtudjuk, hogy a 63 ex librist tartalmazó könyv a Torinóban rendezett orvosbiológiai kongresszus alkalmából látott napvilágot. A bemutatott ex libriseket bevezető tanulmányban R. *Palmirani* elmondja, hogy a legrégebb, orvosi vonatkozású ex libris *Lucas Cranach* keze alól került ki. A fametszet 1509-ben egy német orvos nevére készült. Ez a lap ugyan nem szerepel a kötetben, de a 19. század végétől napjainkig terjedő időből több olasz, német, osztrák, szovjet, spanyol, holland, belga, cseh és angol művész lapját reprodukálják. Örömmel fedeztük fel közöttük *Fery Antal* 1975-ben, a dr. Horváth Szabó Katalin nevére készült fametszetű ex librisét. A kiadványban szereplő másik magyar művész a nemrég elhunyt *Varsányi Pál*, akinek 1929-ben alkotott klisé-exlibrise dr. Antal Miklós orvos könyveit jelezte.

A kellemes, sárga színű papírra tökéletes technikával nyomtatott könyvben négy olasz művésztől egy-egy, több színű, aláírt fametszetet is elhelyeztek. Ezt könnyen megtehették, mert a mű mindössze 300 számozott példányban került forgalomba.

Dr. Soós Imre

JELKÉPTÁR

Méltán tarthat számot érdeklődésre az ex libris-gyűjtők körében is az 1990-ben, a Helikon Kiadó által közreadott Jelképtár című könyv. A kötet szerzői – *Hospál Mihály, Jankovics Marcell, Nagy András, Szemadám György* – mintegy félezer címszó segítségével igazítják útba olvasóikat a jel- és képvilág ősi rengetegében.

Az ex librisek, a kisgrafikák képi megjelenésében rengeteg régi s újkori jelet, megfejtendő, értelmezésre szoruló ábrát, grafikai utalást találunk. Jó példa erre a *Kisgrafika* 1990/3. számában közölt, Vén Zoltán által készített, mives rézkarc. Az őskor biika jelképétől a művészettörténet korszakait fellebbentő képek rajzán át a mába ível jelsorozatával, képi utalásaival – bőven hagyva lehetőséget a szemlélőnek az elgondolkodásra, az asszociációkra.

A könyv hasznos kalauz a hasonló jellegű – művészettörténeti, történelmi, vallástörténeti, néprajzi stb. – művészi kódok előzményeinek, ok-okozati összefüggéseinek megfejtéséhez, megértéséhez.

Természetesen nem törekedhetek a szerzők teljességre, ahogy írják is a bevezetőben: munkájukat a Magyar Néprajzi Lexikon, a Mitológiai Enciklopédia és egyéb, régebbi és újabb kézikönyvek kiegészítőjének is szánták. A könyvben csaknem ezer illusztráció és gazdag irodalomjegyzék található. A leírtakból talán kiderült, a kisgrafikát szerető ember könyvespolcán helyet kell szorítani e kötetnek!

Szökőcs Béla

RÉSUMÉ

Róbert König (né en 1951 à Székesfehérvár), artiste graveur hongrois, membre de la KBK, vient de présenter une collection considérable de ses créations dans toutes les salles de la Maison d'Exposition Vigadó à Budapest. *Antal Arató* écrit sur cette exposition de grande classe où auprès des gravures de grande dimension figuraient aussi des ex libris du maître.

La nouvelle Galerie Chagall de Budapest a exposé une sélection de la collection d'*Ódön Gergely*, ancien directeur du célèbre fabrique électrotechnique hongroise Tungstram. Le propriétaire était le victime du faux procès des communistes aux temps de Rákosi. *Dr. Imre Soós* fait connaître la collection d'ex libris y exposée.

Attila Kékesi ébauche l'activité du feu *Lajos Márton*, célèbre illustrateur de la vie des scouts. Il a créé aussi plusieurs peintures murales dans les diverses églises de la Hongrie.

L'artiste graveur hongrois *Pál Varsányi* est décédé dans son âge de 89 ans. Une autre nécrologie fait connaître le décès de *Miklós Vértes*, âgé de 71 ans, membre illustre du groupe des collectionneurs de la ville Ajka.

Dans la rubrique „Atelier” *dr. Imre Soós* fait connaître un ex libris d'*Antal Fery*, publié comme inconnu dans la revue EXLIBRIS à Luxembourg, (en souhaitant que nos amis étrangers y considèrent comme signe de notre sympathie).

La rubrique « Livres » continent l'article d'information sur le catalogue de *Richaard Rother*, publié par *M. Herbert Schwarz* à Kronach. Nous faisons aussi connaître l'ouvrage commune du *M. Carlone* et du *M. Palmirani* sur les ex libris bio-médicaux, publié en Septembre 1989 à Milano. Dans le volume mentionné figurent aussi deux artistes hongrois.

AZ ÚJSÁG SPONZORA – OUR SPONZOR

Vállalatunk több, mint 25 éves tapasztalattal rendelkezik a legkülönfélébb áruk tárolásában, kezelésében és szállításában.

Feladatainkat az ország hét különböző vidékén telepített nagy befogadóképességű közraktárunkban kiváló infrastruktúra biztosításával üzemszerű körülmények között látjuk el. Minden közraktárunkban közúti és vasúti összeköttetéssel, Győr és Baja térségében kikötővel rendelkezünk. Korszerű anyagmozgató gépekkel biztonságosan sérülésmentesen és szakszerűen rakodunk, biztosítva ezzel a csomagolás és az áru védelmét.

Célunk, hogy ügyfeleink igényeit a legmagasabb színvonalon elégítsük ki. Meggyőződésünk, hogy munkája gazdaságos megszervezéséhez nélkülözhetetlen partnerei leszünk.

az áruk mozgatása,
az áru biztonságos és szakszerű tárolása

(fedett és szabadtéri tárolóhelyeken)

áruküldemények kiváltása, feladása,

a továbbfuvarozáshoz szükséges

fuvarozó eszköz megrendelése

fuvarozó eszköz esetenkénti soronkívüli

biztosítása

nemzetközi fuvarozási és szállítmányozási

tevékenység

vám és egyéb hatósági vizsgálatoknál szükséges

közreműködés

az áru átcsomagolása, jelölése külön kívánság szerint

jegyzőkönyvek, konszignációk, fuvarlevelek,

kimutatások készítése

konténer-tárolás (depo szolgáltatás)

konténerek rakodása és közúti szállítása

konténerek javítása

közraktári jegy kiállítása

egyéb szolgáltatások elvégzése

ÁTI KÖZRAKTÁROZÁSI VÁLLALAT

Budapest, VII., Wesselényi u. 4.

H-1368 Bp. Pf.: 215 _____

Telefon: 1422-796 _____

Telex: 22-6528 _____

Our company has got a more than a 25-year-experience in warehousing, manipulation and transport of the widest range of goods. There are seven warehouses of big capacity, with excellent infrastructure in Hungary in which the proper conditions are given. Each warehouse is accessible in road traffic and by rail, two of them—at Győr and Baja—even by water. Up-to-date handling equipment makes professional, safe loading possible, thus protecting both goods and packaging from any damage.

Our aim is to meet our partners' requirements on the highest level. We are convinced you can't get along without us when economically organizing your job

re-packing and marking of goods on special request
making damage reports, statements, drawing up packing lists
and freight bills warehousing of containers (depot service)
loading and transport of containers in road traffic

repairs of containers
issue of warehouse warrant
and other services.

handling of goods
safe and professional
warehousing of goods
(in roofed area and open-air)
clearance and dispatch of consignments,
ordering of transport vehicles being
necessary to forwarding
request

transport and forwarding in international
relations
assistance with customs clearance and other
controls of authorities